

اسلام و علم/ عالی ترین توصیه درباره علم از زبان امام علی(ع)

قرآن صریحا مسائلی را به عنوان موضوع مطالعه و تفکر پیشنهاد می کند این موضوعات همان هاست که نتیجه مطالعه آنها همین علوم طبیعی و ریاضی و زیستی تاریخی و غیره است که امروزه در دنیا می بینیم.

خبرگزاری مهر- قرآن صریحا مسائلی را به عنوان موضوع مطالعه و تفکر پیشنهاد می کند این موضوعات همان هاست که نتیجه مطالعه آنها همین علوم طبیعی و ریاضی و زیستی تاریخی و غیره است که امروزه در دنیا می بینیم.

دوطبقه از طبقات مردم کوشش کرده اند که دین و علم را مخالف یکدیگر جلوه دهند. یکی طبقه متظاهر به دین ولی جاهل که نان دینداری مردم را می خورده اند و از جهالت مردم استفاده می کرده اند. این دسته برای اینکه مردم را در جهل نگه دارند و ضمنا به نام دین پرده روی عیب خودشان بکشند و با سلاح دین دانشمندان را بکوبند و از صحنه رقابت خارج کنند مردم را از علم به عنوان آنکه با دین منافای است می ترسانده اند.

یکی هم طبقه تحصیل کرده و دانش آموخته ولی پشت پا به تعهد انسانی و اخلاقی زده، این طبقه نیز همین که خواسته اند عذری برای لاقیدی ها و کارهای خود بتراشند به علم تکیه کرده و آن را مانع نزدیک شدن به دین بهانه کرده اند.

طبقه سومی هم همیشه بوده و هستند که از هر دو موهبت بهره مند بوده اند و هیچ گونه تنافی و تناقضی احساس نمی کرده اند. این طبقه سعی کرده اند که تیرگیها و غبارهایی که از طرف آن دو طبقه بین این دو برخاسته فرو بنشانند.

بحث علم از دیدگاه اسلام از دو جنبه ممکن است صورت بگیرد. جنبه اجتماعی و جنبه دینی. از جنبه اجتماعی آن طور باید گفت که آیا اسلام و علم عملا با هم سازگارند یا سازگار نیستند؟ آیا مردم می توانند هم مسلمان باشند و به معنی واقعی کلمه که به اصول و مبانی اسلامی مومن باشند و به دستورهای دین عمل کنند و هم عالم؟ یا عملا باید یکی از این دو را انتخاب کنند؟ اگر به این نحو بحث شود صورت مسئله این نخواهد بود که نظر اسلام درباره علم چیست و نظر علم درباره اسلام چیست؟ و آیا اسلام چگونه دینی است؟ فقط بحث روی اجتماع است که آیا می تواند در آن واحد هر دو را داشته باشد یا باید از یکی از آن دو چشم بپوشد.

جنبه دیگر این است ببینیم نظر اسلام درباره علم چیست و نظر علم درباره اسلام چیست که این هم دو قسمت است، نظر علم درباره اسلام چیست؟ چهارده قرن از ظهور اسلام و نزول قرآن می گذرد. در همه این چهارده قرن، علم در حال تطور و تکامل و پیشرفت بوده. مخصوصا در سه چهار قرن اخیر ترقی علم به صورت جهش درآمد.

در اینکه در اسلام راجع به علم تاکید و توصیه شده و در کمتر موضوعی و شاید نسبت به هیچ موضوعی اینقدر توصیه و تاکید نشده بحثی نیست. از قدیمی ترین زمانی که کتب اسلامی تدوین شده، در ردیف سایر دستورهای اسلامی از قبیل نماز و روزه و حج و جهاد و امر به معروف و نهی از منکر بابی هم تحت عنوان "باب وجوب طلب العلم" باز شده و علم به عنوان یکی از فرائض شناخته شد.

گذشته از آیات قرآن کریم، موکدترین و صریح ترین توصیه های رسول خدا درباره علم است. این جمله از مسلمات همه مسلمانهاست که رسول خدا فرمود: تعلم و دانشجویی به هر مسلمانی فرض و واجب است؛ اختصاص به طبقه ای دون طبقه ای، به جنسی دون جنسی ندارد. هر کس مسلمان است باید به دنبال علم برود و فرمود: علم را پی جویی کنید ولو مستلزم این باشد که تا چنین سفر کنید؛ یعنی علم مکان معین ندارد، هر نقطه جهان که علم هست بروید و اتقباست کنید. باز فرمود: سخن علمی و حکیمانه و متقن گمشده مومن است، هر جا آن را بیابد معطل نمی شود آن را مال خودش می داند و بر می دارد، یعنی اهمیت نمی دهد که طرف کیست، مسلمان است یا کافر. همان طوری که آدمی که مال خود را گم کرده در دست هر کس ببیند معطل نمی شود و بر می دارد، مومن نیز علم را مال خود می داند، در دست هر که ببیند آن را می گیرد. امیرالمومنین علی (ع) همین کلمه را توضیح می دهد: حکمت گمشده مومن است، پس به دنبالش بروید ولو آنکه آن را در نزد مشرکان بیابید، شما از او شایسته تر و سزاوارتر خواهید بود. علم فرضیه ای است که نه از لحاظ متعلم و نه از لحاظ معلم و نه از لحاظ زمان و نه از لحاظ مکان محدودیت ندارد و این عالی ترین بالاترین توصیه ای است که می توانسته بشود و شده است.

منطق قرآن در مورد علم

گذشته از همه اینها، منطق خود قرآن درباره علم به شکلی است که قابل تخصیص و اختصاص نمی باشد. قرآن علم را نور و جهل را ظلمت می داند، می فرماید مطلقاً نور بر ظلمت ترجیح دارد.

قرآن صریحاً مسائلی را به عنوان موضوع مطالعه و تفکر پیشنهاد می کند این موضوعات همان هاست که نتیجه مطالعه آنها همین علوم طبیعی و ریاضی و زیستی تاریخی و ... است که امروزه در دنیا می بینیم.

سوره بقره آیه 164 می فرماید: در آفرینش آسمان ها و زمین، در گردش شب و روز، حرکت کششی بر روی آب که به وسیله آن بشر منتفع می گردد، آمدن و ریزش باران که سبب حیات زمین می گردد، حیواناتی که روی زمین در حرکتند. گردش باده ها و حالت مخصوص ابرها که در میان زمین و آسمان معلقند. در همه اینها نشانه های قدرت و حکمت پروردگار است یعنی همه اینها قوانین و نظاماتی دارند و شناختن این نظامات شما را به توحید نزدیک می کند.

قرآن صریحاً مردم را به مطالعه در این امور توصیه کرده. قرآن کتابی است که اولین مرتبه که نازل شد سخن خود را با "خواندن"، "علم"، "کتابت" آغاز کرد. وحی قرآن با تذکر اینها آغاز گشت: (سوره علق آیه 1-4) بخوان به نام پروردگارت، آن که آفریده، انسان را از خون بسته آفرید، بخوان و پروردگار تو کریم ترین کریمان است که آموزانید نوشتن با قلم را.